

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

УСИК ІГОР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 330.341:339.9.012.23 (477) (043.3)

**СТРУКТУРНА ТРАНСФОРМАЦІЯ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ
ВИКЛИКІВ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство і
міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Вінниця – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Хаджинов Ілля Васильович,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса,
проректор з наукової роботи.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Резнікова Наталія Володимирівна,
Інститут міжнародних відносин
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
професор кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин;

доктор економічних наук, доцент
Дейнека Тетяна Анатоліївна,
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»,
доцент кафедри міжнародної економіки.

Захист відбудеться «29» серпня 2019 року о 13³⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 11.051.03 у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса за адресою: 21001, м. Вінниця, вул. Академіка Янгеля, 4.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донецького національного університету імені Василя Стуса за адресою: 21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.

Автореферат розісланий «29» липня 2019 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. С. Якімова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Глобалізаційні виклики впливають на внутрішній простір національних економік, зумовлюють їхню внутрішню і зовнішню політику, породжують проблеми та суперечності, які мають не лише ендогенне, а й екзогенне походження. Глобалізація призводить не тільки до розвитку відносин між економічними, соціальними та іншими суб'єктами різних країн, а й до різкого збільшення значущості цих відносин. Водночас вплив глобалізаційних процесів зумовлює необхідність нових теоретичних підходів для обґрунтування структурної трансформації моделі розвитку економіки країни. Напрями дії глобалізаційних процесів на економіки країн є складними і суперечливими. Глобалізація поглиблює спеціалізацію і кооперування у світовому масштабі та міжнародний поділ праці. Міжнародна конкуренція стимулює розвиток інноваційних процесів та новітніх технологій за допомогою трансферу технологій серед країн світу. Сучасна модель розвитку України характеризується значними деформаціями економіки: фрагментацією технологічного простору, надлишковою соціальною диференціацією, зростанням бідності, безробіття, зменшенням чисельності населення, техногенним перевантаженням і деградацією довкілля, зменшенням обсягів внутрішнього національного ринку та національної економіки, зростанням рівня тіньової економіки, зростанням корупції тощо. Все це свідчить про структурні диспропорції в економіці України.

Вітчизняна економіка повинна орієнтуватися на побудову моделі розвитку в її сучасному загальнонауковому розумінні з урахуванням національних особливостей, світових тенденцій розвитку міжнародних інвестиційних потоків, нової глобальної і багатополлярної фінансової архітектури світу.

Проблема економічного розвитку та пошук його нових моделей особливо актуалізуються сьогодні, коли світова економіка швидко змінюється і реінституціоналізується.

Аналіз сутності глобалізації, її теоретичних засад та наслідків, а також методології глобальних економічних трансформацій досліджено у працях З. Бжезинського, У. Бека, І. Валлерстайна, А. Джонса, П. Дікена, В. Грайдера, М. Капура, Т. Левіта, Д. Розенау, Дж. Стігліца, Дж. Сороса, Дж. Томсона, Дж. Сакса, Р. Робертсона, Т. Фрідмана, Ф. Фукуями, С. Хантінгтона, Є. Цзяна, В. Базилевича, О. Білоруса, В. Білошапки, В. Будкіна, О. Булатової, В. Вергуна, В. Гейця, Т. Дейнеки, Ю. Макогона, Т. Орехової, Н. Резнікової, А. Філіпенка, І. Хаджинова, А. Чухна, О. Швиданенка, О. Шниркова, С. Якубовського та інших.

Загальний висновок проведених теоретичних досліджень полягає в тому, що основне місце в забезпеченні економічного розвитку країни займають проблеми структурної трансформації, які повинні враховувати глобалізаційні виклики.

Усе це формує необхідність більш детального дослідження сутності процесів структурних трансформацій національних економік, визначення основних форм адаптації моделей розвитку країн до сучасних глобальних викликів. Необхідність вирішення зазначених питань пов'язана з проблемою формування механізму структурної трансформації економіки України в умовах її інтеграції до глобальної економічної системи, що визначає актуальність теми дослідження та обумовлює мету, завдання і структуру дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до тематики наукових досліджень кафедри міжнародних економічних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса: «Формування міжнародної конкурентоспроможності регіону на основі інноваційно-інвестиційної моделі розвитку» (номер державної реєстрації 0113U003659, 2013–2017 рр.), у рамках якої здійснено оцінку структурних трансформацій в галузевій структурі України за регіонами; «Інтеграція України в процес інтернаціоналізації сфери освітніх послуг» (номер державної реєстрації 0113U003658, 2013–2017 рр.), у рамках якої розроблено логіко-структурну схему теоретико-методологічного підґрунтя розвитку економіки соціально-економічної системи; «Формування конкурентних стратегій національних виробників в сучасній парадигмі глобального економічного середовища» (номер державної реєстрації 0118U002395, 2018–2020 рр.), у рамках якої розроблено моделі розвитку економіки країни за видами економічної діяльності.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретико-методичних основ дослідження структурної трансформації моделі розвитку національних економік та розробка науково-практичних рекомендацій з формування механізму трансформації економіки України в умовах глобалізаційних викликів.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено і вирішено такі завдання:

- визначити глобалізаційні виклики як передумови розвитку світової економіки;
- дослідити генезу поняття «розвиток соціально-економічної системи», систематизувати наукові підходи щодо моделей розвитку економіки;
- розробити концептуальні засади структурної трансформації розвитку економіки країни;
- дослідити макроекономічні індикатори розвитку країн світу і на цій основі сформулювати можливі умови структурної трансформації моделей розвитку світової економіки в умовах глобалізації;
- дослідити фактори економічної циклічності розвитку України в умовах глобалізації;
- узагальнити методичні підходи до оцінки структурної трансформації країн з перехідною економікою, що слугуватиме інструментом у побудованому механізмі;
- визначити стратегічні пріоритети розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів;
- сформулювати систему моделей розвитку економіки України за видами економічної діяльності, на основі якої визначити прогнозну структуру національної економіки з урахуванням світових тенденцій;
- розробити механізм структурної трансформації розвитку економіки країни в умовах глобалізації, який слугуватиме основою практичної реалізації розробленої концепції структурної трансформації розвитку економіки країни.

Об'єктом дослідження є закономірності та структурні тренди трансформаційних процесів в моделях економічного розвитку країн в умовах глобалізаційних викликів.

Предметом дослідження є умови, чинники та організаційно-економічні механізми структурної трансформації моделі розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основами дослідження є положення економічної теорії, теорій міжнародних економічних відносин, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем глобалізації світового господарства.

Методологічною основою дослідження є використання системи методів, які забезпечують концептуальну єдність роботи – діалектичного методу наукового пізнання, а також загальнонаукових методів дослідження, серед яких: *методи індукції та дедукції* – для дослідження теоретичних основ розвитку соціально-економічної системи, структурної трансформації, формування понятійно-категоріального апарату щодо сутності структурної трансформації моделі розвитку економіки країн; *структурно-логічного аналізу* – для побудови логіки і структури дослідження; *елементи системного, структурно-функціонального та порівняльного аналізу* – для дослідження фактологічного матеріалу, який характеризує сучасний стан, практику структурної трансформації моделі розвитку економіки; *метод аналізу та синтезу* – для обґрунтування детермінант структурної трансформації моделі розвитку економіки країни в умовах глобалізаційних викликів; *методи економетричної оцінки та економіко-математичного моделювання* – для формування системи моделей розвитку економіки України за видами економічної діяльності та прогнозування структури економіки України за умов глобалізації; *графічний метод* – для наочного подання положень дисертації та інші методи.

Інформаційну базу дослідження становлять офіційні аналітичні та статистичні матеріали та публікації Світової організації торгівлі, комісій ООН, Організації економічного співробітництва та розвитку, Світового банку, Всесвітнього економічного форуму, а також дані Державної служби статистики України, монографії та періодична література, аналітичні матеріали національних та зарубіжних науково-дослідних інститутів та центрів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретико-методичних основ дослідження процесу структурної трансформації моделі розвитку національних економік в умовах глобалізаційних викликів та розробці науково-практичних рекомендацій з формування механізму трансформації економіки України в умовах глобалізаційних викликів.

Основні положення дисертаційної роботи, що визначають її наукову новизну, полягають у такому:

удосконалено:

понятійно-категоріальний апарат дослідження процесу структурної трансформації моделей розвитку національних економік в умовах глобалізаційних викликів, який, на відміну від існуючого, дозволяє поєднати наукові підходи до визначення принципів та методів структурної трансформації на національному і наднаціональному рівнях, а саме: систематизовано підходи до визначення сутності категорії «розвиток соціально-економічної системи» як прогресу, зміни/трансформації, системи, необхідності, програми; запропоновано авторський підхід комплексного розкриття дефініції «розвиток» як філософської категорії через врахування його потрійної природи як явища, принципу та закону; визначено взаємозв'язок категорії «розвиток» зі спорідненими категоріями: «функціонування», «зростання», «еволюція», «прогрес»; виокремлено відмінні характеристики категорій «функціонування» і «розвиток» соціально-економічної систе-

ми через призму таких ознак, як характер процесу, джерело змін, домінуючий закон, характерна особливість управління змінами; визначено відмінні ознаки категорій «розвиток» і «зростання» соціально-економічної системи за такими характеристиками, як предмет, об'єкт, мета, завдання, тип змін, межі, оборотність, вимірність; запропоновано під економічним зростанням розуміти стійке в часі, територіально збалансоване кількісне збільшення та структурно-інноваційне вдосконалення результатів виробництва у вигляді вироблених товарів і наданих послуг, що відбувається пропорційно за всіма галузями економіки та базується на оптимізації відтворювальних процесів;

науково-методичний підхід до комплексної оцінки рівня здатності національної економіки до структурної трансформації, який включає алгоритм визначення інтегральних, синтетичних та аналітичних показників на основі застосування індексних методів, що дозволяють вимірювати інституціональну спроможність країни до структурних економічних трансформацій, оцінити структурні зрушення в національній економіці у співвідношенні з відповідними глобальними трендами, виявити певні особливості структурних змін, які відбуваються під впливом таких ендогенних чинників, як власний ресурсний потенціал країни (трудові, природні, виробничі, фінансові, інвестиційні ресурси), динаміка суспільного виробництва, а також екзогенних чинників, які обумовлені циклічністю глобального економічного розвитку та змінами глобальної кон'юнктури;

концепцію структурної трансформації моделі розвитку національної економіки, яка включає на теоретико-методологічному рівні – системний та синергетичний підходи до формування методології структурної трансформації моделі розвитку економіки країни; на методичному рівні – нормативно-правову, інституційну, економічну та соціальну складові; на інструментально-модельному рівні – систему оцінки рівня структурної трансформації розвитку економіки країни на основі аналізу структурних трансформацій за індексом Бертельсмана, аналізу структури зайнятості за індексом Рябцева, структурного аналізу економіки за загальними індексами; на організаційному рівні – організаційно-економічне та інформаційне забезпечення механізму структурної трансформації розвитку економіки країни. Реалізація запропонованої концепції створює зміст і сутність функціонування ефективного механізму структурної трансформації моделі розвитку економіки країни в умовах глобалізації;

механізм структурної трансформації моделі розвитку соціально-економічної системи України, який спрямований на реалізацію пріоритетів розвитку, що формуються під впливом викликів глобального економічного середовища (загострення у планетарному масштабі продовольчої проблеми, загострення проблем глобалізації бідності та нерівності, глобалізація продуктивних сил і промислового виробництва, глобальна тенденція зростання безробіття та неповної зайнятості, екологічні проблеми збереження навколишнього середовища та ресурсів, зростання вразливості глобальної економічної системи перед лицем глобальних фінансових ризиків, зростання ризиків глобальної дигіталізації, циклічність глобального економічного розвитку, зростання неопротекціонізму в міжнародній економічній політиці), та включає кон'юнктурні (ринкові) та законодавчо-нормативні важелі, інструменти реалізації моделі (адміністративні, економічні, організаційні), структурні і функціональні методи та систему ресурсного забезпечення розвитку економіки, що включає науково-

методичний підхід щодо підвищення ефективності використання потенціалу розвитку економіки, організаційно-економічне та інформаційне забезпечення;

дістали подальшого розвитку:

методичний підхід до побудови моделей розвитку потенціалу економіки країни за видами економічної діяльності, який базується на одночасному використанні статистичних методів, методів економетрії та економічного аналізу для оцінки впливу причинно-наслідкових зв'язків між чинниками, що відображають зміни доходів зведеного бюджету країни, суми інвестицій в основний капітал, вартості основних фондів, чисельності зайнятих; що дозволяє на основі прогностичних показників розвитку економіки розробляти заходи національної та міжнародної економічної політики, спрямовані на нейтралізацію можливих негативних наслідків структурних трансформацій економіки та викликів глобального економічного розвитку;

теоретико-методологічний підхід до дослідження процесу формування теорії структурних трансформацій моделей розвитку економіки країн під впливом глобалізаційних викликів, складовими якого є визначений *генезис* його формування як нового напрямку економічної науки під впливом таких економічних теорій та концепцій, як модель лінійних стадій розвитку (зростання); теорія структурних трансформацій; теорія зовнішньої залежності; неокласична модель вільного ринку; теорія ендогенного зростання; модель сталого розвитку; систематизацію існуючих моделей економічного розвитку країн за рівнем державного впливу на формування національної економіки, соціальної орієнтованості, економічної свободи та застосування інструментів протекціонізму у міжнародній економічній політиці;

пріоритетні напрямки трансформації моделі розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів, які було згруповано по таких напрямках, як економічна політика держави (розвиток конкурентоспроможної смарт-спеціалізації країни, створення механізму ефективного фінансово-інвестиційного забезпечення економічного розвитку та стійкості національної фінансової системи; ефективне використання наявних ресурсів; збалансування рівнів територіального розвитку, підвищення ефективності участі країни у глобальних та регіональних інтеграційних процесах); соціальна політика держави, яка має бути спрямована на розвиток людського потенціалу, створення сприятливих умов для його реалізації та формування соціальної згуртованості суспільства, забезпечення безпечних екологічних умов життєдіяльності населення.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретико-методичні положення дисертаційної роботи виступають науковою основою розробки стратегічних пріоритетів щодо розвитку економіки країни в умовах глобалізаційних викликів і можуть бути використані при формуванні державної політики у сфері економічного розвитку. Розроблені в дисертації методичні підходи, моделі та методи є універсальними й можуть бути використані в процесі впровадження механізму структурної трансформації моделі розвитку соціально-економічної системи в умовах глобалізаційних викликів диференційовано залежно від фази життєвого циклу економіки країни.

Основні положення, висновки та результати дисертаційного дослідження впроваджено:

на державному рівні: у діяльність ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» при виконанні науково-дослідної роботи відомчої тематики «Розвиток фінансових інститутів ЄС: виклики для фінансової політики України» (довідка

№135-15/467 від 02.04.2019 р.) – методичний підхід до побудови моделей розвитку економіки країни на засадах наднаціональної теорії структурних трансформацій і теорії «мультирівневого управління»;

на регіональному рівні: у діяльність Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької обласної державної адміністрації (довідка №1240/6-0 від 27.03.2019 р.) – методичний підхід щодо оцінки структурних трансформацій регіонального розвитку соціально-економічних систем при виявленні структурних зрушень у валовому регіональному продукті за видами економічної діяльності Вінницької області, механізм структурної трансформації моделі розвитку соціально-економічної системи, який дозволяє на основі вивчення сучасного стану і структури соціально-економічної системи визначити напрями структурної трансформації; Донецької торгово-промислової палати (довідка №172/09-06-09 від 16.04.2019 р.) – система підходів щодо оцінки структурної трансформації економіки країн з виділенням інтегральних, групових та одиничних показників на основі індексного методу, пріоритетні напрями щодо трансформації моделі розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів, реалізація яких сприятиме підвищенню ефективності існуючого механізму структурної трансформації моделі розвитку соціально-економічної системи України; Інституту економіки промисловості НАН України (довідка №127/к-82 від 24.04.2019 р.) – при підготовці науково-аналітичної записки «Пропозиції до засідання (8 квітня 2019 р.) робочої групи з підготовки проектів стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 р. та плану заходів з її реалізації за стратегічним напрямом «Економічний розвиток і зайнятість населення» (виконана в рамках досліджень за науково-дослідною роботою «Формування інституційного середовища модернізації економіки старопромислових регіонів України», номер держреєстрації 0118U004441).

Результати досліджень також використовуються у навчальному процесі Донецького національного університету імені Василя Стуса при розробці навчально-методичних комплексів і викладанні дисциплін «Макроекономіка», «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародна економічна діяльність України» та «Міжнародні стратегії економічного розвитку» (довідка №254/01-3/01.1.3-45 від 10.04.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, де подано авторській підхід до вирішення актуальної науково-практичної проблеми структурної трансформації моделі розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів. Одержані наукові результати належать автору особисто. З наукових праць, що опубліковані у співавторстві, використано лише ті ідеї, які одержано в результаті індивідуальних досліджень. Внесок автора в публікації, що написані у співавторстві, відображено у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки і рекомендації дисертації доповідались і отримали схвалення на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах: «Проблеми розвитку соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання» (м. Вінниця, 2016 р.), «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання» (м. Вінниця, 2017 р.), «Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці» (м. Вінниця, 2018 р.), «Наука, освіта, суспільство: реалії, виклики, перспективи» (м. Вінниця, 2019 р.), «Научные разработки: вчера, сегодня, завтра – 2019» (м. Мінськ, 2019 р.).

Публікації. За темою дослідження опубліковано 8 наукових праць загальним обсягом 4,75 д.а., з яких особисто автору належить 4,0 д.а., у тому числі 5 статей у наукових фахових виданнях (із них 2 – у співавторстві), 3 статті у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз (із них 1 – у співавторстві).

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 297 сторінок. Робота містить 44 таблиці, з них 8 таблиць займають 17 повних сторінок, 51 рисунок, з них 2 рисунки займають 2 повні сторінки, 12 додатків на 64 сторінках, список використаних джерел із 226 найменувань на 19 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації становить 195 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, предмет і об'єкт, сформульовано задачі, розкрито загальну методологію дослідження, відображено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі «Теоретичні засади структурної трансформації розвитку економіки в умовах глобалізаційних викликів» досліджено глобалізаційні виклики як передумови трансформації економічного розвитку, удосконалено категоріальний концепт «розвиток соціально-економічної системи», систематизовано наукові погляди на економічний зміст моделей розвитку економіки, а також сформовано концептуальні основи структурної трансформації моделі розвитку національної економіки в умовах глобальних викликів.

Доведено, що сучасний етап розвитку світового господарства представляє собою «епоху біфуркацій», за якої якісні глибинні перетворення охоплюють економіку практично всіх країн світу. Економісти визначили цей процес як глобальний перехідний період, під час якого відбуваються трансформаційні процеси під впливом великомасштабних, довгострокових процесів світового розвитку – мегатрендів, провідне місце серед яких посідає глобалізація.

Глобалізація, в свою чергу, породжує трансформації, дослідження яких дозволило виділити п'ять трансформаційних мегатрендів: трансформація ціннісної основи розвитку; зміна пріоритетів моделі розвитку економіки; зміна способів побудови соціальних зв'язків; концентрація на вирішення глобальних проблем розвитку людства та органічне поєднання глобальних процесів з процесами різних рівнів.

Обґрунтовано, що глобалізаційні виклики постають як орієнтир розвитку країн світу, який визначає для одних – можливості для подальшого розвитку, а для інших – каталізатор небезпек і загроз.

На засадах проведеного аналізу теоретичного підґрунтя дослідження глобалізації здійснено ідентифікацію та систематизацію глобалізаційних викликів, як сучасних умов розвитку національної економіки: необхідність забезпечення продовольчої безпеки та розвитку сільського господарства задля вирішення продовольчої проблеми, що загострюється в планетарному масштабі; необхідність подолання глобалізації бідності та нерівності; зростання потоків вимушених мігрантів, і, як наслідок, загострення соціальних проблем в країнах призначення та походження мігрантів, подальша глобалізація продуктивних сил і промислового виробництва, розвиток Четвертої промислової революції –

виникнення нового типу промислового виробництва, який ґрунтується на інтелектуальному аналізі великих обсягів даних, повній автоматизації виробництва, технологіях доповненої реальності та інтернеті речей, та виникаючі у зв'язку із цим виклики до національних ринків праці, загострення проблем зайнятості, необхідність створення умов для прискореного розвитку людського капіталу, розробки стійкої системи глобальної кібербезпеки, необхідність забезпечення безпеки навколишнього середовища та ресурсів, зростання вразливості глобальної економічної системи перед глобальними фінансовими ризиками і, відповідно, необхідність забезпечення стійкості глобальної фінансової системи; досягнення гендерного паритету в глобальному соціальному розвитку; циклічність глобального економічного розвитку, зростання неопротекціонізму в економічній політиці держав тощо.

За результатами дослідження встановлено, що поняття «розвиток соціально-економічної системи» відноситься до інтенціонального визначення через свою багатогранність, тому в роботі сформовано понятійний концепт терміну (розвиток як дефініція); виділено властивості системи, що розвивається (розвиток як властивість); визначено взаємозв'язок поняття розвиток з родинними категоріями (розвиток як порівняльна характеристика) та встановлено особливості розвитку, притаманних соціально-економічній системі. Це дало можливість сформулювати визначення економічного зростання як стійке в часі, територіально збалансоване кількісне збільшення та структурно-інноваційне вдосконалення результатів виробництва у вигляді вироблених товарів і наданих послуг, що відбувається пропорційно за всіма галузями економіки та базується на оптимізації відтворювальних процесів.

Обґрунтовано використання системного, синергетичного та структурного підходів до розвитку економіки в умовах ефективної інтеграції країн в глобальний економічний простір при удосконаленні концепції структурної трансформації моделі розвитку економіки країни, яку сформовано на засадах розробки теоретико-методологічних положень і методичних підходів, а також інструментального забезпечення, організаційних, економічних, інформаційних і модельних складових.

Встановлено, що структурна трансформація – це процес незворотної, якісної зміни складу, структури та функціонування соціально-економічної системи, пов'язаний з глобалізаційними (системними) викликами, тенденціями та особливостями розвитку системи.

Удосконалено концепцію структурної трансформації моделі розвитку економіки країни, яка містить сукупність узагальнених теоретичних положень, методологічних підходів, методичних принципів, нормативно-правових засад, організаційно-економічних, інформаційних і модельних складових, які забезпечують ефективне функціонування економіки країни (рис. 1).

Концепція структурної трансформації моделі розвитку економіки країни спрямована на реалізацію державної політики, що має забезпечити повне використання потенціалу розвитку економіки країни та досягнення інноваційних зрушень у її структурі задля прискореного економічного зростання та формування соціальної сфери, послідовного наближення рівня та якості життя населення України до європейських стандартів. Практичним втіленням концепції структурної трансформації моделі розвитку економіки країни є механізм її реалізації.

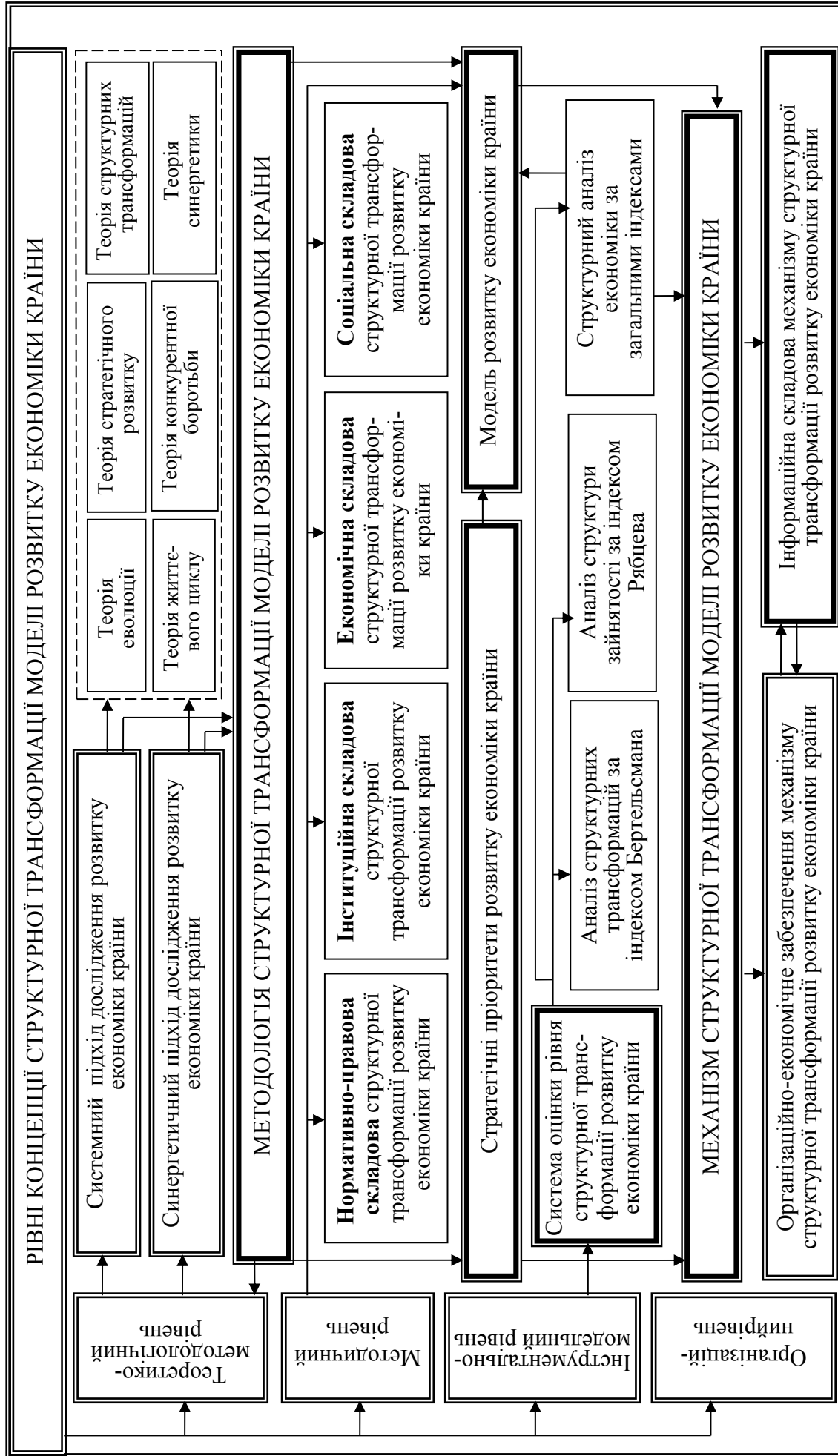

Рис. 1. Концепція структурної трансформації моделі розвитку економіки країни

У другому розділі «Емпіричні дослідження структурної трансформації моделі розвитку економіки країн в умовах глобалізаційних викликів» визначено тенденції розвитку сучасної світової економіки в умовах глобалізаційних викликів, здійснено дослідження факторів економічної циклічності розвитку України в умовах глобалізації та проведено аналіз структурної трансформації країн світу і України в умовах глобалізації.

Проведений аналіз дозволив зробити висновок щодо хвилеподібного характеру світової динаміки. Темпи зростання ВВП на душу населення країн, що розвиваються, були драйверами у формуванні висхідної хвилі економічного циклу світової економіки, що чітко простежується в період висхідної хвилі з початку 1990-х років і до початку 2000-х років (рис. 2). Значних коливань в економічному розвитку зазнав рівень ВВП країн з перехідною економікою. Країни Центральної та Східної Європи, які до середини 1990-х років належали до групи країн, які зупинили трансформаційний спад, що пішов за руйнуванням централізованої економічної системи, до 2000 р. відновили дореформений обсяг ВВП.

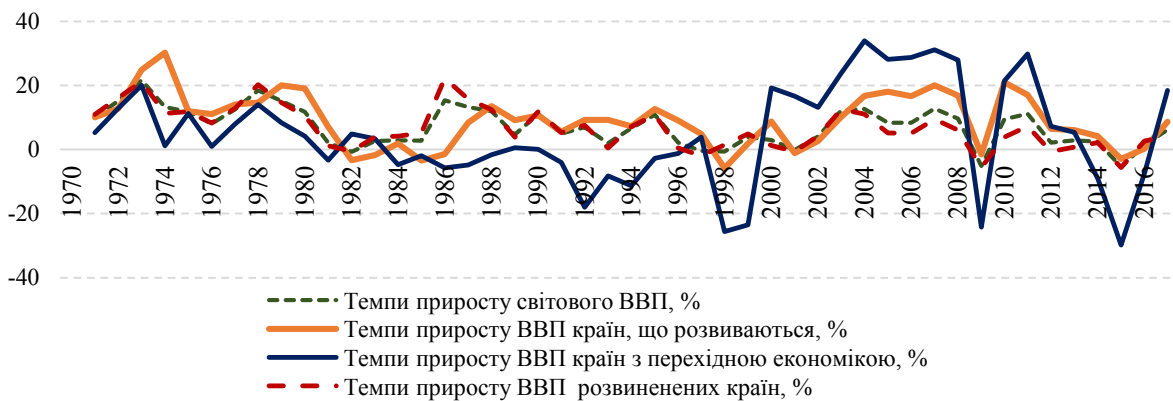

Рис. 2. Динаміка темпів приросту ВВП світу та за групами країн за 1970–2017 рр., %

Джерело: побудовано автором на основі World Investment Report 2018: Investment and new industrial policies (UNCTAD)

Доведено, що інвестиції і зовнішня торгівля є значущими для забезпечення економічної стійкості країни під час глобальних структурних трансформацій.

Дослідження факторів економічної циклічності розвитку України (рис. 3) в умовах глобалізації дозволило відмітити часткову стабілізацію макроекономічних показників країн на тлі збереження структурних диспропорцій економічного розвитку, що унеможливує здатність економіки країни протистояти фінансово-економічним потрясінням: руйнування інвестиційної привабливості держави, низької купівельної спроможності через зменшення життєвого рівня населення та існуючих дисбалансів у зовнішньоекономічній діяльності.

Значний вплив на такий стан економіки України має науково-технічне відставання країни від передових країн світу та її переважно екстенсивний шлях розвитку. Для країни характерним є фрагментарний розвиток лише окремих галузей виробництва, які є ресурсовитратними, зі спеціалізацією переважно на випуску сировинної продукції.

З огляду на це, в роботі розкрито зміст методології дослідження структурної трансформації моделей розвитку світової економіки в умовах глобалізації як суку-

пності наукових теорій та ідей, принципів, методів і моделей, спрямованих на оцінку структурної трансформації економіки країн з виділенням інтегральних, групових та одиничних показників на основі індексного методу, що дозволило визначити рівень здатності економіки країни до структурної трансформації на основі оцінки соціальних, економічних та інституційних складових розвитку соціально-економічних систем (індекс Бертельсмана), зміни структури зайнятості в економіці країн (індекс Рябцева) та ВВП країни (індекси Салаї, Гатєва та Рябцева).

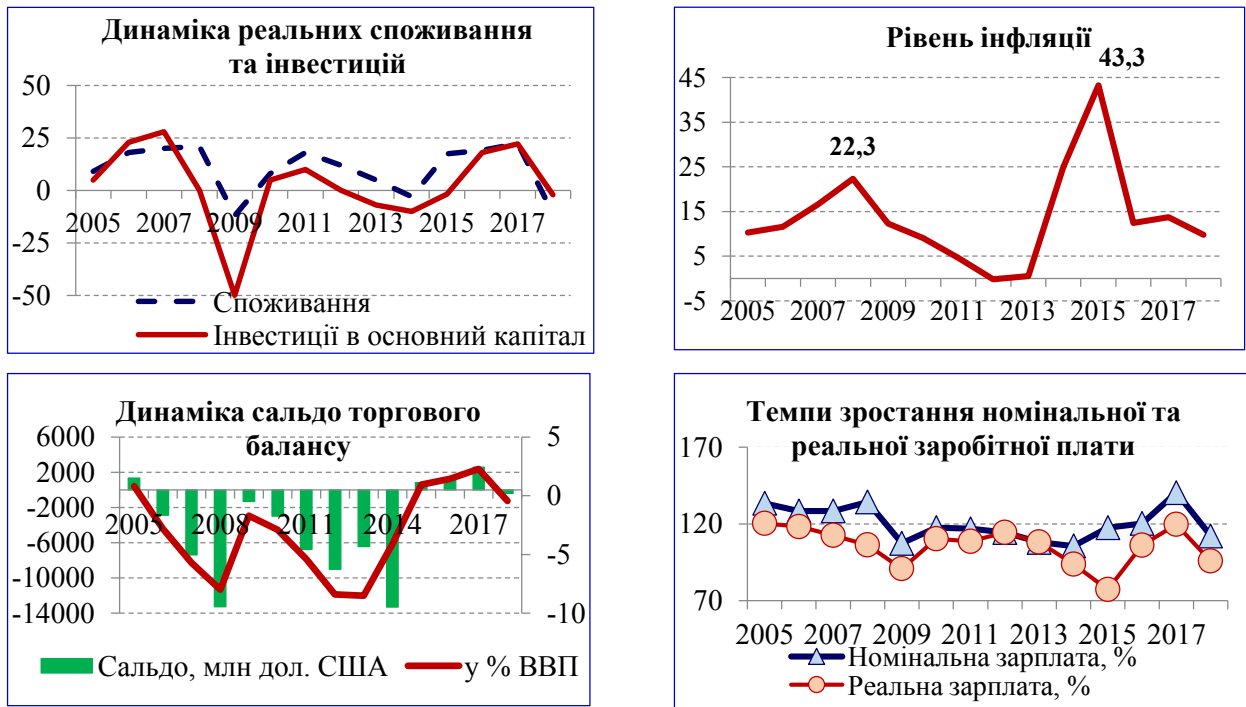

Рис. 3. Динаміка факторів економічної циклічності розвитку України у 2005–2018 рр.
Джерело: побудовано автором на основі даних Держкомстату України

Результати оцінки структурної трансформації країн, які почали перехід до ринкової економіки, на початку 1990-х років, за індексом Бертельсмана (рис. 4), що враховує політичну, економічну та управлінську трансформації, дали можливість поділити їх на дві групи за темпами демократичних і ринкових перетворень.

Країни Центральної та Східної Європи без країн колишнього СРСР впевнено демонструють більш високі значення субіндексів, однак до 2016 р. розрив між цією групою країн та країн пострадянського простору за економічними індикаторами знизився через фінансово-економічну кризу, яка більш сильно вразила країни найбільше інтегровані до глобального фінансового ринку. За політичними індикаторами відмінності між країнами залишаються більш помітними. Пострадянські країни, які мали схожі початкові умови трансформації та можливості європейської інтеграції, демонструють досить різні результати ринкових трансформацій всередині групи, так країни Балтії, що приєдналися до ЄС ще в 2004 р., сьогодні демонструють економічний розвиток на рівні високорозвинених країн.

Аналіз рівня ринкових перетворень ринку праці за всіма країнами з перехідною економікою за період з 1991 р. виявив значний рівень структурних зрушень в цій сфері в період 1991–2013 рр., що пов'язано зі структурними відмінностями порівнюваних економічних систем.

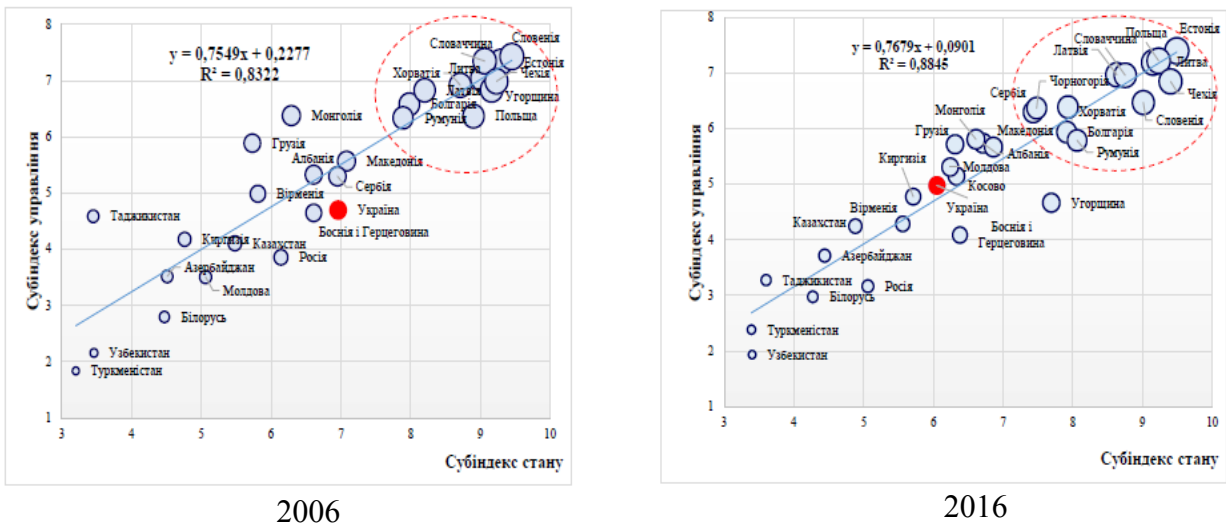

Рис. 4. Динаміка індексу трансформації Бертельсмана для країн з перехідною економікою в 2006 р., 2016 р.

Джерело: побудовано автором на основі Transformation Index BTI

Оцінка структурної трансформації економіки країни за видами економічної діяльності дозволила зробити такі висновки:

- Україна вступила в епоху глобальних трансформацій з істотно деформованою структурою економіки, яка зазнала очевидного структурного спрощення та наблизилась до структурних характеристик менш розвинених країн світу;
- на основі структурно-динамічного аналізу макроекономічних показників виявлено високий ступінь залежності економіки країни від зовнішніх ринків збуту сировини без включення у міжнародні мережі виробництва за імпортом, що призвело до асиметричності моделі розвитку національної економіки;
- істотна деформація структури економіки значною мірою зумовлена існуванням завищеної частки приватного споживання і критично низькими рівнями інвестицій в основний капітал;
- екстенсивний характер економічного зростання породжує консервацію економічної відсталості та низький рівень міжнародної конкурентоспроможності країни.

У третьому розділі «Перспективні напрями структурної трансформації моделі розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів» запропоновано підходи до розробки стратегічних пріоритетів структурних трансформацій країн в умовах глобалізаційних викликів; обґрунтовано розробку системи моделей розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів; розвинуто організаційно-економічний механізм імплементації моделі структурної трансформації економіки країн в умовах глобалізаційних викликів.

За результатами дослідження доведено, що починаючи з 1991 р., для країн з перехідною економікою характерними є більш інтенсивні коливання темпів зростання ВВП, що є наслідком структурної трансформації моделі економічного розвитку цих країн.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що економічний розвиток в умовах глобальних трансформацій проходить через складні періоди перерозподілу часток в створенні світового ВВП між розвиненими країнами (зменшення питомої ваги з 70,7 % до 64,0 %) та країнами, що розвиваються (збільшення з 20,5 % до 32,9 %).

Констатовано, що перспективою розвитку світової економіки стануть: упові-

льнення темпів зростання економіки Китаю у довгостроковому періоді через старіння населення країни, зниження прибутковості інвестицій і активізації впровадження інновацій для підвищення продуктивності праці на тлі прискорення темпів зростання економіки Індії та зростання економіки Колумбії та Польщі швидшими темпами ніж Бразилії та Російської Федерації до 2050 р.

Визначено стратегічні пріоритети розвитку економіки України з врахуванням тенденцій глобального розвитку, реалізація яких дозволить досягти компромісу інтересів між суб'єктами економіки.

В дослідженні запропоновано методичний підхід до побудови моделей розвитку потенціалу економіки країни за видами економічної діяльності, який базується на одночасному використанні статистичних методів, методів економетрії та економічного аналізу для оцінки впливу причинно-наслідкових зв'язків між чинниками, що відображають зміни доходів зведеного бюджету країни, суми інвестицій в основний капітал, вартості основних фондів, чисельності зайнятих; що дозволяє на основі прогнозних показників розвитку економіки розробляти заходи національної та міжнародної економічної політики, спрямовані на нейтралізацію можливих негативних наслідків структурних трансформацій економіки та викликів глобального економічного розвитку. На основі розроблених моделей здійснено прогнозування галузевої структури економіки України (табл. 1).

Таблиця 1

**Структура економіки України за видами економічної діяльності
за 2001–2022 рр., млн грн**

Роки	Випуск товарів та послуг	Промисловість	Сільське господарство	Будівництво	Транспорт та зв'язок	Послуги
2001	346040	222045,0	66788,0	23792,0	33415,0	153051,0
2002	371648	241694,0	66902,0	25065,0	37987,0	173372,0
2003	438183	289599,0	66602,0	33440,0	48542,0	213238,0
2004	584736	388838,0	86216,0	48808,0	60874,0	287596,0
2005	708710	479402,0	95520,0	59976,0	73812,0	379672,0
2006	822433	553519,0	99154,0	82667,0	87093,0	478809,0
2007	1055403	710209,0	114031,0	121864,0	109299,0	661255,0
2008	1373740	925453,0	157208,0	151519,0	139560,0	903072,0
2009	1222358	799496,0	159187,0	115952,0	147723,0	915478,0
2010	1488111	1004608,0	189373,0	132351,0	161779,0	1019328,0
2011	1846956	1228141,0	253485,0	159378,0	205952,0	1198285,0
2012	1894406	1242188,0	261707,0	178225,0	212286,0	1339768,0
2013	1865984	1171899,0	306998,0	167196,0	219891,0	1394569,0
2014	2041340	1280275,0	381227,0	162551,0	217287,0	1516883,0
2015	2612026	1569009,0	558788,0	188595,0	295634,0	1876372,0
2016	3192626	1954792,0	655569,0	240327,0	341938,0	2227807,0
2017	3907571	2433239,0	727352,0	326496,0	420484,0	2812147,0
2018	3991496	2423918,7	757896,0	357896,0	451785,0	2954256,0
2019*	4080634	2414704,1	719067,3	296272,7	649903,4	2770056,3
2020*	4415398	2573003,6	805653,0	320184,0	715436,9	3114886,8
2021*	4767737	2730265,9	893221,2	348637,1	794218,4	3373388,4
2022*	5141990	2886528,0	984601,9	380888,6	888403,2	3479211,0
Коефіцієнт зростання 2022 до 2001, рази	17,3	13,0	14,7	16,0	26,6	22,7
Темп зростання 2022 до 2018, %	124,1	119,1	129,9	106,4	196,6	117,8

* – прогноз

Джерело: побудовано автором на основі даних Держкомстату України

Результати прогнозування свідчать про: збільшення показників випуску товарів та послуг в ринкових цінах в 2022 р. порівняно з 2001 р. в цілому за економікою в 17,3 рази, промисловості – в 13 разів, сільському господарстві – майже в 15 разів, будівництві – в 16 разів, транспорті і зв'язку – в 26,6 рази, послугах – в 22,7 рази.

За прогнозними значеннями розраховано індекс структурних зрушень А. Салаї, інтегральний коефіцієнт К. Гатєва та критерій В. М. Рябцева, значення яких свідчать такі тенденції в розвитку економіки України: спостерігатимуться незначні зміни в структурі економіки за видами економічної діяльності та галузями; зберігатиметься загальне співвідношення питомої ваги у випуску товарів та послуг в ринкових цінах за видами економічної діяльності.

Тому в роботі запропоновано механізм структурної трансформації моделі розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів, що включає кон'юнктурні (ринкові) та законодавчо-нормативні важелі, інструменти реалізації моделі (адміністративні, економічні, організаційні), структурні і функціональні методи та систему ресурсного забезпечення реалізації моделі розвитку економіки, що включає науково-методичний підхід щодо підвищення ефективності використання потенціалу розвитку економіки, організаційно-економічне та інформаційне забезпечення (рис. 5).

Впровадження механізму структурної трансформації моделі розвитку економіки України спрямоване на реалізацію пріоритетів розвитку, що формуються під впливом викликів глобального економічного середовища.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження вирішено важливе наукове завдання розвитку теоретико-методичних основ дослідження структурної трансформації моделі розвитку національних економік та розробки науково-практичних рекомендацій щодо формування механізму трансформації економіки України в умовах глобалізаційних викликів, що дозволило зробити такі висновки:

1. Досліджено теоретичні засади структурної трансформації моделі розвитку економіки в умовах глобалізації, що дозволило систематизувати глобалізаційні виклики, як передумови розвитку економіки, виділити екстенсивне та інтенсивне зростання, як основу для структурної трансформації в умовах глобалізації та надати авторське визначення поняття розвитку економіки в умовах глобалізаційних викликів як закономірної, спрямованої і якісної зміни параметрів економічної підсистеми суспільства у результаті ускладнення структури системи з метою скорочення ресурсів на вході для отримання одиниці кінцевого результату на виході системи.

2. Узагальнено теоретико-методологічний підхід до дослідження процесу формування теорії структурних трансформацій моделей розвитку економіки країн під впливом глобалізаційних викликів, який, на відміну від існуючого, дозволяє визначити *генезис* структурної трансформації на національному і наднаціональному рівнях у контексті систематизації існуючих моделей економічного розвитку країн.

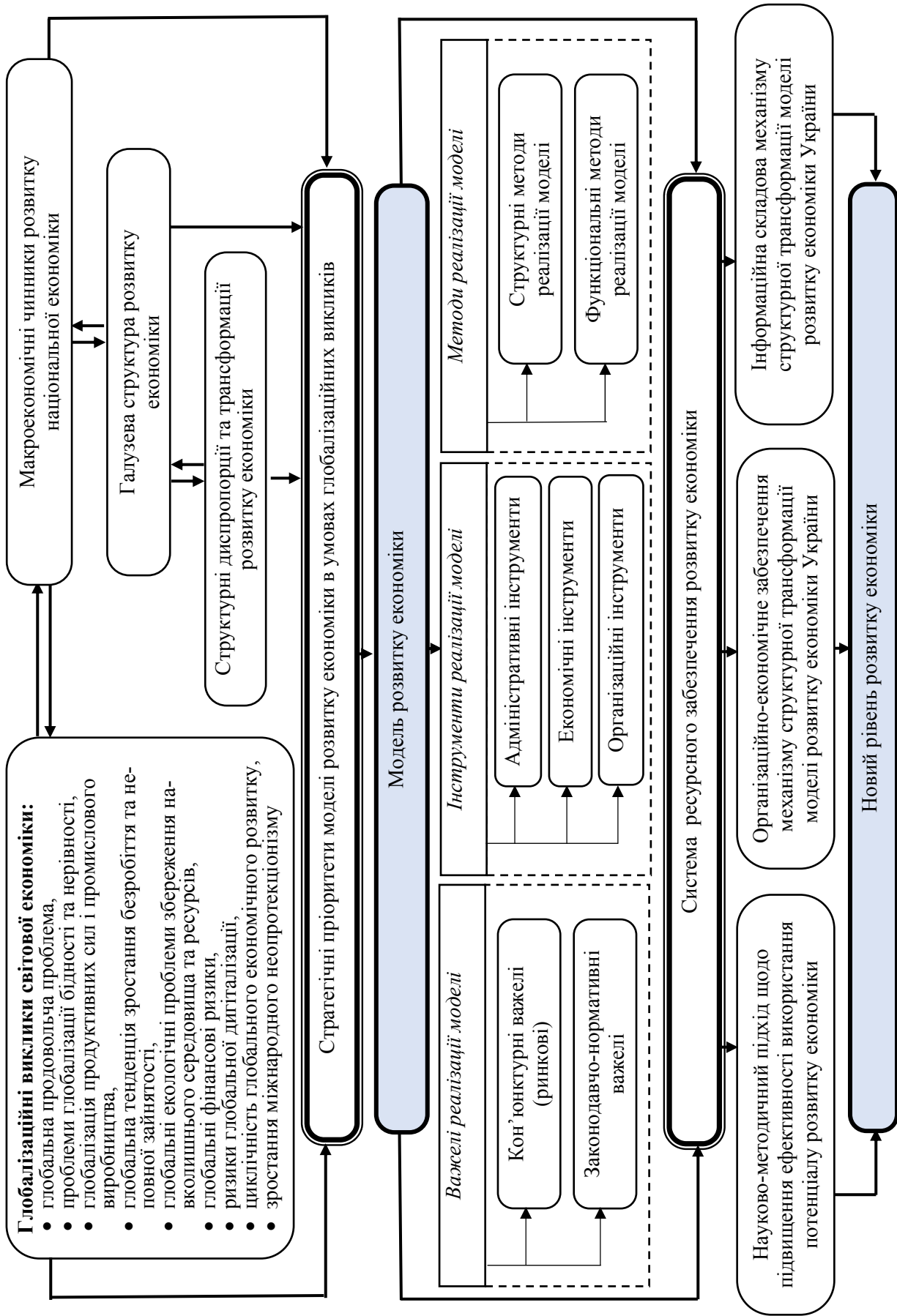

Рис. 5. Механізм структурної трансформації моделі розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів

3. Сформовано концепцію структурної трансформації моделі розвитку національної економіки, як теоретичний імператив розвитку, що базується на засадах розробки теоретико-методологічних положень і методичних підходів, а також інструментального забезпечення, організаційних, економічних, інформаційних і модельних складових, реалізація якої створює зміст і сутність функціонування ефективного механізму структурної трансформації моделі розвитку економіки країни в умовах глобалізації з метою її стабілізації та розвитку.

4. Кінець ХХ ст. ознаменувався масштабними трансформаціями одночасно на глобальному, регіональному та національному рівнях. Декомпозиція показника динаміки світового ВВП на душу населення за показниками темпів зростання ВВП на душу населення за групами країн довела визначальне значення початку демократичних і ринкових трансформацій в країнах Східної і Центральної Європи та пострадянському просторі, а також темпів зростання ВВП на душу населення країн, що розвиваються, для формування висхідних хвиль економічних циклів світової економіки. Доведено, що макроекономічна стійкість країн до зовнішніх шоків значною мірою залежить від їх спроможності протидіяти зменшенню інвестиційної привабливості та, як наслідок, скороченню інвестиційних ресурсів.

5. Дослідження факторів економічної циклічності розвитку України дозволило зробити висновок, що країна включається в процеси міжнародного виробництва на тлі деформованої, асиметричної моделі економічного розвитку. Динаміка показників економічного розвитку та можливість ринкових трансформацій в країні обумовлена, як циклічністю глобального економічного розвитку, так і факторами внутрішньої економічної і політичної нестабільності (високим рівнем експортної орієнтації та відповідної залежності національної економіки від кон'юнктури світових товарних ринків, структурними диспропорціями моделі розвитку національної економіки в бік переважання сировинних галузей низької доданої вартості, низьким рівнем добробуту населення, що обмежує попит на інноваційні товари і, відповідно, стимулювання виробництва інноваційних товарів, а також можливості нагромадження інвестиційного капіталу із сфери заощадження; девальваційними шоками, що обумовили зубожіння значної частки населення, високим рівнем енергетичної залежності економіки країни, що обумовлює її тривалий зовнішньоторговельний дисбаланс; політичною нестабільністю; військовою агресією та окупацією частини території зі значним промисловим потенціалом країни).

6. Систематизовано методичні підходи щодо оцінки структурної трансформації економік країн з виділенням інтегральних, групових та одиничних показників на основі індексного методу, що дозволило комплексно оцінити рівень здатності економіки країни до структурної трансформації на основі оцінки соціальних, економічних, інституційних складових розвитку соціальних економічних систем (індекс Бертельсмана), зміни структури зайнятості в економіці країн (індекс Рябцева) та ВВП країни (індекси Салаї, Гатева та Рябцева).

7. Обґрунтовано стратегічні пріоритети розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів, а саме: *економічні*: створення ефективно працюючого інвестиційного механізму; виявлення галузевих «точок зростання», розвиток яких сприятиме поширенню імпульсу зростання на суміжні виробництва; збільшення виробництва доданої вартості у високотехнологічних секторах, збільшення обсягів експорту

проміжних і кінцевих товарів; *фінансові*: стабілізація національної валюти; утримання інфляції для зменшення знецінення потенціалу економічного зростання; запровадження податкових стимулів інвестиційної діяльності та накопичення капіталу; розвиток державного фінансування пріоритетних галузей національної соціально-економічної системи, що надасть можливість збільшити інвестиційний потік в економіку України; *соціальні*: розвиток людського потенціалу, підвищення рівня життя та соціальної захищеності населення, створення умов для зайнятості населення, що зменшить еміграцію з країни. Реалізація цих стратегічних пріоритетів розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів сприятиме досягненню компромісу інтересів між суб'єктами національної економіки.

8. Удосконалено методичний підхід до побудови моделей розвитку потенціалу економіки країни за видами економічної діяльності, який базується на одночасному використанні статистичних методів, методів економетрії та економічного аналізу оцінки пріоритетності впливу окремих чинників, що відображають зміни доходів зведеного бюджету країни, суми інвестицій в основний капітал, вартості основних фондів, чисельності зайнятих, та дозволив спрогнозувати структуру економіки країни за видами економічної діяльності з можливістю подальшої розробки заходів національної та міжнародної економічної політики, спрямованих на нейтралізацію можливих негативних наслідків структурних трансформацій економіки та викликів глобального економічного розвитку.

9. Удосконалено механізм структурної трансформації моделі розвитку соціально-економічної системи України, який, на відміну від наявних, враховує глобалізаційні виклики розвитку і дозволяє на основі вивчення сучасного стану і архітектури економіки країни визначити стратегічні пріоритети структурної трансформації її економіки для подальшого збалансованого соціально-економічного зростання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Усик І. О. Циклічність розвитку економіки – виклики для України. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2015. Випуск 2 (12), Том 3. С. 78–84 (0,55 д.а.).
2. Усик І. О. Інвестиційні аспекти циклічності економічного розвитку. *Економіка і організація управління*. 2017. № 4 (28). С. 224–232 (0,6 д.а.).
3. Усик І. О., Шаульська Л. В., Савченко М. В. Моделювання світової динаміки економічної циклічності. *Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. Серія «Економіка»*. 2018. Випуск 308. С. 46–54 (0,6 д.а./0,25 д.а.). *Особистий внесок здобувача полягає у моделюванні світової динаміки економічної циклічності*.
4. Усик І. О., Хаджинов І. В. Концептуальні основи структурної трансформації моделі розвитку економіки країни в умовах глобалізаційних викликів. *Вісник НУВГК. Збірник наукових праць*. 2018. Випуск 4 (84). С. 158–166 (0,6 д.а./0,4 д.а.). *Особистий внесок здобувача полягає у дослідженні концептуальних основ структурної трансформації моделі розвитку економіки країни в умовах глобалізаційних викликів*.
5. Усик І. О. Методичні підходи оцінки структурної трансформації країн світу і України в умовах глобалізації. *Економіка і організація управління*. 2018. № 4 (32). С. 180-188 (0,6 д.а.).

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

6. Усик І. О. Тенденції економічного розвитку територій України. *Схід*. 2017. № 2 (148). С. 22–27 (*Index Copernicus та інші*) (0,6 д.а.).

7. Усик І. О., Шаульська Л. В. Дослідження факторів економічної циклічності розвитку України в умовах глобалізації. *Бізнес Інформ*. 2018. № 12. С. 51–58 (*Index Copernicus та інші*) (0,6 д.а./0,4 д.а). *Особистий внесок здобувача полягає у дослідженні факторів економічної циклічності розвитку України в умовах глобалізації*.

8. Усик І. О. Моделювання структурної трансформації економіки країни в умовах глобалізаційних викликів. *Менеджер. Вісник Донецького державного університету управління. Серія «Економіка»*. 2019. №2 (83). С. 117–129 (*Index Copernicus та інші*) (0,6 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Усик І. О. Структурна трансформація моделі розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2019.

Дисертаційну роботу присвячено вдосконаленню теоретико-методичних засад та розробці науково-практичних рекомендацій щодо структурної трансформації моделі розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів.

Досліджено теоретичні засади розвитку соціально-економічної системи в умовах глобальних викликів, систематизовано наукові погляди щодо моделей розвитку економіки. Сформовано концепцію структурної трансформації моделі розвитку національної економіки. Визначено тенденції розвитку сучасної світової економіки в умовах глобалізаційних викликів, досліджено фактори економічної циклічності розвитку України в умовах глобалізації та проведено аналіз структурної трансформації країн світу і України в умовах глобалізації. Сформульовані пріоритети розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів. Запропоновано систему економетричних моделей розвитку економіки України за видами діяльності, на основі яких здійснено прогнозування структури економіки України. Розроблено механізм структурної трансформації моделі розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів, що призначений для практичної реалізації державної політики розвитку національної соціально-економічної системи.

Ключові слова: глобалізація, глобалізаційні виклики, розвиток економіки, економічний розвиток, економічне зростання, структурна трансформація, структурні зрушення.

АННОТАЦИЯ

Усик И. А. Структурная трансформация модели развития экономики Украины в условиях глобализационных вызовов. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. – Донецкий национальный университет имени Василя Стуса, Винница, 2019.

Диссертационная работа посвящена совершенствованию теоретико-методических основ и разработке научно-практических рекомендаций по структурной трансформации модели развития экономики Украины в условиях глобализационных вызовов.

Исследованы теоретические основы развития социально-экономической системы в условиях глобализационных вызовов, систематизированы научные взгляды относительно моделей развития экономики, что позволило выделить особенности модели развития экономики Украины для разработки механизма ее структурной трансформации.

На основе теоретического исследования процесса структурной трансформации модели развития национальной экономики разработана концепция, которая состоит из четырех уровней: теоретико-методологического, методического, инструментально-модельного, организационного. Реализация концепции структурной трансформации модели развития экономики Украины позволит обеспечить полное использование потенциала национального хозяйства и положительные сдвиги в его структуре в условиях глобализационных вызовов.

Проведен анализ современной мировой экономики, который позволил выявить общие тенденции ее развития. Определено, что современное мировое экономическое развитие характеризуется глобализационными вызовами, которые имеют противоречивый характер, неравномерностью развития отдельных регионов и цикличностью мировой динамики. Обосновано, что лидерами экономического восстановления выступают торговля и инвестиции.

На основе анализа факторов экономической цикличности развития Украины определено, что частичная стабилизация макроэкономических показателей делает невозможным обеспечение безопасности ее от возможных финансово-экономических потрясений: разрушение инвестиционной привлекательности государства, девальвация гривны, низкая покупательная способность из-за уменьшения жизненного уровня, дисбалансы внешнеэкономической торговли.

Проведена оценка структурной трансформации экономики страны на основе оценки социо-экономико-институциональных составляющих развития СЭС (индекс Бертельсмана), изменения структуры занятости в экономике стран (индекс Рябцева) и ВВП страны (индексы Салаи, Гатева и Рябцева).

Предложена система эконометрических моделей развития экономики Украины по следующим видам деятельности: сельское хозяйство, строительство, транспорт и связь, сфера услуг, на основе которых осуществлено прогнозирование до 2022 г. структуры экономики Украины в разрезе видов деятельности.

Разработан механизм структурной трансформации модели развития экономики Украины в условиях глобализационных вызовов, предназначенный для практической реализации государственной политики развития национальной социально-экономической системы, который состоит из следующих элементов: определение приоритетов социально-экономической политики государства, разработка на основе этого модели реализации основных положений устойчивого развития национальной социально-экономической системы, научно-методический подход по обеспечению устойчивого развития национальной социально-экономической системы, организа-

ционное обеспечение и информационная составляющая механизма управления устойчивым развитием.

Ключевые слова: глобализация, глобализационные вызовы, развитие экономики, экономическое развитие, экономический рост, структурная трансформация, структурные сдвиги.

SUMMARY

Usyk I. O. Structural transformation of the model of economic development of Ukraine in the context of globalization challenges. – Qualification research work as a manuscript.

Dissertation on the receipt of the scientific degree of candidate of economic sciences on speciality 08.00.02 – World economy and international economic relations. – Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2019.

The dissertation is devoted to the improvement of theoretical and methodical principles and the development of scientific and practical recommendations on the structural transformation of the model of economic development in Ukraine in the context of globalization challenges.

The theoretical principles of the development of the socioeconomic system in the context of global challenges are researched, scientific views on the economic development models are systematized, which allowed to highlight the peculiarities of the model of economic development of Ukraine in order to develop the mechanism of its structural transformation. On the basis of the theoretical study of the process of structural transformation of the model of the development of the national economy, its concept has been built, implementation of which will ensure full utilization of the potential of the national economy and positive changes in its structure in the languages of globalization challenges. The tendencies of development of the modern world economy in the conditions of globalization challenges are determined, factors of economic cyclical development of Ukraine under conditions of globalization are researched and the analysis of structural transformation of countries of the world and Ukraine in the conditions of globalization has been analyzed. The priorities of the economic development are formulated in the context of globalization challenges, namely economic, financial and social. The system of econometric models of the development of the Ukrainian economy for the types of activities in Ukraine such as agriculture, construction, transport and communication, the sphere of services, on the basis of which the forecasting of the structure of the Ukrainian economy by the types of activities was forecast by 2022, was proposed. The mechanism of structural transformation of the model of economic development of Ukraine under the conditions of globalization challenges is developed, which is intended for practical implementation of the state policy of development of the national socioeconomic system.

Keywords: globalization, globalization challenges, economic development, economic development, economic growth, structural transformation, structural changes.

УСИК ІГОР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

**СТРУКТУРНА ТРАНСФОРМАЦІЯ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ
ВИКЛИКІВ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство і
міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 26.07.2019 р.
Формат 60×90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Гарнітура Times New Roman.
Умов. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Зам. № 216

Віддруковано з оригіналу макету замовника.
Центр оперативного друку «Документ Принт»
ФОП Кушнір Ю.В.
м. Вінниця, вул. Академіка Янгеля, 4, 1-й поверх, оф. 114.
Тел. 067 390 20 88
